

P. 17

DISPUTATIO ETHICA,
De
SUMMO BONO
CIVILI,

Quam
Annente ac benedicente Domino.

In Regia Upsaliensi Academiam,

S U B D I R E C T I O N E
M. JOHANNIS L. STALENI;

In præfatâ celeberrimâ Academiâ Græcæ lingvæ Professoris
publici & ordinarij, Præceptoris ac promotoris sui, omnis
generis honore ac reverentia ætatem prosequendi.

Unicè exercendi ingenij ergò publicæ disquisitioni, & placidae
sententiarum collationi submittit,

MAGNUS SVENONIS WENNÆRUS
O --- G O T H U S.

In Auditorio Gustaviano ad diem 14. Maij, horis

à 7. matutinis. Clariſſimo ac præſtantiss: Mro, Dni

 P. Dræſenio, in Gymnasio Lincol. P.

fatuū ac promotori suo, atatem
per exiguum ingem̄ exercitium

UPSALIAE

A. 18

Typis WALLIANIS, ANNO 1636.

Reverendis, Clariss. Excellentiss. Doctiss. atq; Humanissimis viris,

Dn. M. MAGNO
HARALDI, Wallerio, Ecclesiae
utriusq; Lincop. pastori, nec
non quarundam Ecclesiarum
vicinarum præposito
meritissimo.

Dn. M. JONÆ PETRI Lin-
sop. in percelebri Gymnasio Linco-
pensis SS. Theol. Lectori primario,
& in Ecclesia Rydstdah pasto-
ri gravissimo.

Dn. M. BENEDICTO N. Fi-
grello, Philosophia ibidem Practi-
ces Lectori & in Skeedha pa-
stori clarissimo.

Dn. M. PETRO JONÆ A-
grivillio, item ibidem
Matheos Lectori
dignissimo.

Dn. PETRO MAGNI in Fornåsa præp.
& past. vigilantissimo.

Dn. ERICO JONÆ in Egbyborna
pastori pervigili.

Dn. OLAO ANDREÆ in Wädherstad
pastori fidelissimo, item consanguineo
suo, multis nominibus colendo.

Dn. LAURENTIO OLAI Hulthero,
gregem Dei illud pæcenti in Skru-
kéby/ consanguineo peramando.

Mecenatibus, Promotoribus ac Fautoribus, omni reverentia, honoris &
observantia cultu devotissime colendis, venerandis, prosequendis, hoc quale-
cunq; ingenij exercitium, simpliciori Minervâ conscriptum, in certissimam
sui promovendi spem, & grati animi tenui, reverenter offerre, dicare
ac consecrare voluit;

Dn. M. DANIELI
LAURENTII Sudercopeni, Ec-
clesiae Vadstenensis pastori,
& circumiacentium Eccle-
siarum præposito
dignissimo.

Dn. M. PETRO JONÆ
Viugg/ item in prefato Gymnasio
SS. Theol. Lectori & in Wälz
bärgh præp. & past. plurimum
venerando.

Dn. M. SAMUEL P. Dryse-
nio, ibidem Lectori Physices
præstantissimo.

Dn. LAURENTIO ERICI in
Sudkerelffa/ que est in Helsin-
giâ pastori, benefactori & p. a. pa-
trifamilias colendo.

Dn. OLAO NICOLAI in Wimmerstad
pastori impigerissimo.

Dn. IOHANNI ANDREÆ in Slagå
pastori dexterissimo, sibi consangvini-
tate propinquo honorando.

Dn. ERICO LAURENTII in Skepphâs
pastori indefesso.

Dn. JONÆ IOHANNIS Tremulandro,
Amico suo sincere dilecto.

MAGNUS S. WENNÆRUS,

In nomine S S. & individuæ Trinitatis,
DISPUTATIONIS

De
SUMMO BONO
CIVILI.
Thesis I.

Disquisitionem de Summo hominis Bono civili aggressu-
ro, duo ad minimum sese offerunt consideranda 1. Nimi-
rum S. Boni essentia, ut 2. Ejusdem accessoria & con-
comitantia. Sed cum instituti nostri ratio, nec non graviores
alia circumstantia maximopè obstant, quò minus iam pro præ-
senti sufficienter utrumque disputationis sub incudem revocare
queamus; posterius iccirco illud hac vice consultò relinquimus,
& prius Divini numinis suffulti gratiâ, honesti exercitij causa,
tractandum assumimus.

Tu Deus ex altis, conatibus annue nostris,
Principium, medium, postremò dirige finem.

II. Haud immerito itaque, cum primis circa S. Boni civili
essentiam duo queri possunt, quorum primum est, An sit: An
nimirum inter res illas omnes que inter hominis bona recenseri
consueverunt, existat aliqua, que rationem S. Boni obtineat, ad
quod deinceps cætera omnes tanquam ad ultimum suum finem
referri teneantur? Secundum est, Quid sit, ex quo nimirum
rerum genere, & quenam in specie res illa sit, que rationem
S. Boni, in hac civili vita habeat.

III. Questionem autem An sit, quod concernit, illam pro

*ingenioli nostri modulo conabimur affirmare, & sequenti rationis
probat esse s. Bonum falco statuminare: Qui finis propter se expetitur, & omnia
propter illum, is est ultimus. Sed in rebus & actionibus huma-
nis finis aliquis eiusmodi est, qui nimirum propter se expetitur, &
omnia propter illum: Ergo in rebus humanis est ultimus finis.
Minor patet: Quia si ultimus aliquis non daretur finis, sequere-
tur appetitum humanum in infinitum processum, a quo tamen
natura abhorret, nihilq[ue] proinde habiturum, in quo ultimo tan-
dem acquiesceret; atq[ue] ita, cum nunquam finem suum assequere-
tur, vanus ac irritus foret, quod omnino falso, appetitus cum
humanus nihil aliud sit, quam inclinatio quedam inherens, ex
ordinatione primi moventis, que esse haud potest vana atq[ue] fru-
stranea: Deus enim & natura nihil faciunt frustra, quod ta-
men omnino sequeretur, si concessisset homini inclinationem, ad
id quod plane frustraneum esset. Si autem naturale hominis
desiderium non poterit esse frustraneum, concedendum omnino est
in actionibus humanis, ultimum aliquem, in quo acquiescat, fi-
nem dari, quo dato, datur & s. Bonum, quia finis & bonum ma-
terialiter idem sunt, & finis omnis ratione boni intime includit.*

*IV. Cum igitur hac ratione de questione, an sit, manife-
stè constet, quod nimirum ejusmodi Bonum in rerum natura de-
sur, quare antequam alterius questionis considerationem aggre-
diamus, opere precium nos facturos speramus, si prius de tribus e-
gerimus, vocis nimirum i. Etymologia. 2. Homonymia.
3. Synonymia, ut eò felicius ejus in cognitionem devenire,
queamus.*

*V. Etymologiam autem primò quod spectat, de illa vi-
dentur philosophi non omni ratione consentire: Dum illud ipsa,
alijs à dono dictum velint: alijs à duonum, eò quod sit ad minimum
inter dico: alijs verò à boando, quia scilicet boet & clamet quasi, ut
alios ad se alliciat: quo sensu etiam aliqui explicant τὸ καλόν &
τὴ γαρδί. Ajunt enim bonū dici καλόν ἄποτεκαλέν, quia animos*

provocat ad se appetendum, vel ἄπο τὸ κυλῶν, quia demulcit appetitum. Et ἀγαδό dicit quasi ἀγαδός θεός, dignum multā speculatione, vel ἀγαδός θεός, valde dignum ad quod curramus. Ut refert Scalig. exercitat. 300. f. 3.

VI. Vociis proinde Homonymia, accurasierū quā poterit fieri trutinā est ponderanda, ut variae ejus acceptio[n]es & significatio[n]es distinguantur, & significatio demūn huic nostro instituto conveniens constituatur: Quare Bonum 1. Aliud in se & absolute Bonū est: aliud χειρὸν, quod alteri alicui præterea Bonum est. Respectiva h[ec] ipsa bonitas, absolutam aliquam semper presupponit, quod aliud enim perficiat, illud prius in suo genere perfectum esse necesse est. 2. Bonum aliud est verum, aliud apparen[s], illud quod cum bene recteque disposito appetitu convenientiam ac conformitatem habet: hoc vero quod quidem præsumitur esse bonum, sed tamen in ipsa rei veritate non ita est. 3. Aliud bonum est independens, infinitum & in creatum, per se & simpliciter per ESSENTIAM Bonum: Aliud vero finitum, dependens, & per participationem & secundum quid bonum. 4. Bonum aliud est transcendente, quod immediate sequitur Ens, adeoq[ue] propter congruentiam suam non admittit contrarium, nec ab Ente realiter distinguatur: Aliud naturale, quod est congruentia quadam naturae, & malum habet oppositum. 5. Aliud est animi, corporis vel fortunae. 6. Aliud est Theologicum, quod est vel temporale & presentis, vel perenne & futuræ vita: Aliud philosophicum, quod est vel Theoreticum vel Practicum, illud in veritate consistit: hoc in operatione, & est nihil aliud quam ultimus ille finis, in quo actiones humanae tandem acquiescent, cum & illa ab infinito abhorreant, & hoc, hujus est loci.

VII. Synonymia demum in varijs S. Boni appellatio[n]ibus, quibus s[ecundu]m numerō ab alijs atq[ue] alijs Authoribus insignitur, consistit dicitur autem 1. Τὸ ἀγαδόν ή γάντον, Bonum morale & actuum, quia in agendo consistit. 2. Τέλος Τελεῖον, quia

alterior non datur progressus. 3. Ἔυδαιμονία quia finis ultimi
notitia, est quasi bonus quidam Damon, qui ducit & elevat ho-
minem ad possessionem S. Boni, quod est quoddam divinum. 4.
Ἐπιτελεία, quoniam in actionis probitate collatum est. 5. Ἐὐεύθυ-
να, quasi vita rectitudine, ἄπο τοῦ εὖ ζεῖν, à bene vivendo. 6. Ἐὐτύχια
quia bonis fortuna s̄x p̄numerò inclaret, & maximè augetur.
7. Μακάριος, ab individuo comite lētitia.

VIII. Absolutis sic attinentibus ad questionem, An S. Bonum
detur, natumq; sit ab homine in hac vitā acquiri, ut &
premissā voci explicacione: ad questionem, quid sit enodandam,
ordinis ratione progredi tenemur: alias frustaneo aliquo con-
amine scire videmur, S. Bonum civile in rebus humanis dari, nisi
insuper etiam cognoverimus quid sit, sive quānam illa in specie sie-
res, qua tanto titulo exornari jure meretur.

IX. Quid autem pro initio pr̄sentem hanc questionem at-
tinet, tum certum est ex pr̄cedentibus, aliquem humanarum a-
ctionum ultimum dari finem, qui & titulo S. Boni veniat, de-
cūs nomine & communī ratione sapientes equidem conveniunt,
verum in re ipsa, in quā nimis consitit; & quid id ipsum sit,
multis parasangis discrepant.

X. Nonnulli etenim illud in honore & gloria collocant, ut
viri ambitiosi: alij in divitijs & fortuna bonis, ut viri vulgares
& avarii: aliqui in sanitate, ut laborantes: multi vel in voluptate
ut Epicurus & ipsius aſſecle; vel in speciosa forma & natura
bonis, ut fæmine, & viri effeminati; nonnulli in animi tran-
quilitate, ut viri solitarij: quidam in vitā natura legibus conſen-
tanea, ut Diogenes Cynicus: alij præterea vel in virtutis habitu,
ut Stoici: vel in Idea ut Platonicj: vel tandem in actione ex vir-
tute prodeunte, S. Bonum collocarunt. Adeò ut varia illa de S.
Bono sententiae, ex dinumeratione Marci Varronis in ducentas
octuaginta & octo multiplicatas sint, annotante Picolomin: gr. 9.
& 10. civ. phil. cap. 4.

XI. Verum cum multa nullius ferè sint ponderis atq; momenti, & jam di. dum sapientum consensu explosive, quare de illis solum qua speciem aliquam veritatis prese ferre videntur, paucis agamus, ubi omnium primo, qualiter S. Bonum affectum esse debeat, quæ videlicet ejus singulares notæ ac proprietates ostendimus: Quæ notæ sunt signa planè necessaria, quæ cum necessario signato coherent, & S. Bonum infallibiliter arguunt.

XII. Summum itaq; hominis Bonum sit 1. *τὸ ἀνέρα τοῦ καλοῦ τελείωτα*: Excellentissimum & perfectissimum. Quicquid enim appetitum maximè movet, illud quoq; maximè actus est: Quod autem maximè actus est, illud quoq; perfectissimum. Unicum hic notandum venit, quod perfectio in summo gradu posita, hic non intelligenda sit absolute: quia in comparatione ad bonum Theologicum, quandam involvit imperfectionem: Sed determinate, partim ratione ordinis civilis, que longè inferior est vita eterna: partim ratione conditionis humanae quâ homo varijs calamitatibus obnoxius est.

XIII. 2. Sit aulagæs, h.c. Sufficiens & seipso contentum, i. Ethic. 5. Hæc ex priori rectissimè sequitur. Quicquid enim ex se ipso est perfectissimum, est proinde seipso contentum & sufficiens. Consequentia exhibet manifesta evadit: Illud est perfectissimum cui nihil deest; cui nihil deesset, est per se sufficiens; si enim per se non esset sufficiens, aliquid ipsi deesset ad sufficientiam propriam, & sic non esset perfectum. Atq; sic posito perfectissima, ponitur per se sufficiens, ex negatione autem per se sufficiens, negatur perfectissimum. Notandum autem quod Bonum hoc sufficiens dicatur non absolute & simpliciter, quod est solus Deus: Sed determinate, in quantum nimirum excludit indigentiam rerum, quæ ex necessitate absolute ad S. Bonum non requiruntur.

XIV. 3. Propter seipsum sit expetibile i. Ethic. 3. &
s. Quia sibi sufficit & maximè actus est. Proinde ordo bono-

rum videtur etiam hoc omnino requirere, ut unum propter se
tantum, reliqua vero propter aliud expetantur, alias appetitio
nullo determinaretur fine, quod ex precedentibus absurdum
esse patuit. Secus n. si foret, tum statim implicata aliqua con-
tradictio sese ingereret; Quandoquidem si S. Bonum propter a-
liud expeteretur, utiq. illo aliud esset superius, & sic S. Bonum
in ordine civilium actionum non daretur.

XV. 4. Erit bonum illud proprium, domesticum,
& in optima hominis parte situm. Quoniam nulli pra-
ter hominem competit, ipsumq; ab omnibus alijs distinguit. Qua-
re in optima ejus parte sit necessum est, ita ut in ejus operatione
NB intellectus dux, voluntas comes, appetitus sensitivus
minister designetur, prout Gutkius in suis Ethicis idē afferit.

XVI. 5. Sit difficulter mobile i. Ethic. 3. Id est e-
iusmodi quod facile auferri nequit: Nam sicut aliae hominis pro-
prietates naturales, ita quoq; perfectiones illae, que homini se-
cundum easdem convenient, & earundem naturam instantur,
non facile à suis subjectis separantur, subjectorum essentia inte-
grāmanente. Et profecto non videtur, quā ratione Summum
hominis dicatur Bonum, nisi inter omnia illius bona constantissi-
mum & immutabile deprehenderetur. Unde & vir felix & bea-
tus, per totius vita tempus talis firmiter ac perfectè consistit, non
secus ac numerus quadratus, ut habent verba philos. i. Ethic.
c. 10. Cujus partes prout semper similes & aequales extant: Ita
& operationes viri beati in qua cung. re & fortuna semper simi-
les & mediocritatem servantes deprehenduntur.

XVII. 6. Sit communicativum sui i. Ethic. 1. & s.
Ut enim omne bonum sui communicari vum: ita & summum
latissime patebit, nec taciturnum intra sui subjecti membra de-
litefcet, sed potius sese defundet, & alijs bonitatem suam com-
municabit, in quantum honestatis ratio, & virtutis natura illud
ipsum admittat, quo n. quis virtuosor, eò libentius alijs inservire
contendit.

XVIII. 7. Sit

XVIII. 7. Sit ejusmodi quod hominibus studio & in-
dustria sit comparatum, 1- Ethic. c. 4. tanquam sc. causa
particulari: Etenim Summum illud Bonum licet sit Deo & dolo, no-
tamen est Deo & p[ro]pt[er] eum, id est a Deo immediate insatum, verum
ad hoc ipsum hominis singulare studium & labor, tanquam causa
secundaria requiritur.

XIX. 8. Sit commune 1. Ethic. 9. Non quidem multi-
speciebus, est quoniam solius hominis proprium, quod patet ex
prioribus, multis tamen individuis in eadem specie; immo ab omni-
bus omnino possideri potest, si non ipso actu, tamen potentia a quo-
vis homine virtutis studioso acquiri potest. Unde S. Boni præ-
stantia non parum inclarescit, quam arguit ejus communitas, quo
enim bonum est communius, eo est præstantius.

XX. 9. Non erit violentum, quod intelligendum pri-
mò ratione acquisitionis, deinde ratione possessionis, nec non ratio-
ne exercitiū: Non etenim per vim sed honestis actionibus acquiri-
tur, non per fraudes sed per virtutes sovetur, non coacte sed libe-
re exerceetur.

XXI. 10. Sit Deus ac Deo & dolo, divinum ac donū Dei.
1. Ethic. 9. Quod intelligendum venit. 1. Ratione cause effi-
cientis, cum beatitudo a Deo sit, tanquam a causa universali. 2.
Ratione dignitatis, quia beatitudo a Deo proxime accedit, quip-
pe quia in civili vita nihil est præstantius.

XXII. 11. Non sit dormientis neq[ue]; otiosi & calamiti-
osii, 1. Ethic. 3. Qui enim nimio & intempestivo indulget so-
mno, functiones aliquas laude dignas exercere nequit, qui vero
extrema calamitate premitur, omnibus bonis corporis & fortu-
na, qua necessaria sunt media, tam ad S. Bonum acquirendum,
quam ad illud idem demonstrandum, est destitutus.

XXIII. 12. Sit t[ri]plu[m] seu honorabile, quia propter a-
llud non est, sed propter se; Quod autem est propter se, illud quoq[ue]
venerationem & honorem in seipso meritum, quippe quod cum sie-
per-

perfectissimum, immo divinum, & sibi sufficiens, aliorumque honoris principium. Unde conspicuum sit S. Bonum non esse etiam et proprium laudabile, quia non est laude dignum propter aliud, est quoniam finis ultimus, ad quem omnes alij referuntur, ipse vero ad nullum.

XXIV. Atque hujusmodi erant jam notae sine signa illa S. Bonum infallibiliter argumentationis: Nunc porro videndum restat, cui ex enumeratis illis sententijs in thesi 10. haec modo anteposita nota ac proprietates optimè convenientes, quod ubi in effectum deduxerimus, nullum erit dubium, quin, quod in hac questione querimus, nobis constet. Sed ne in levioribus illis refutandis multum insummere videamur, illas tanquam dudum à sapientibus & senioribus refutatas relinquimus, & statim contra illas quæ firmioribus niti videntur rationibus, conclusiones sequentes inferimus.

XXV. Conclusio prima: Summum hominis bonum in voluptate non consistit. Ad quam statim praeponendum occurrit voluptatem esse duplicem: Animini nimis vel corporis. Sit proinde nostra Athesis I. Voluptas corporis non est S. Bonum. Quod ex proprietate in ordine manifestum evadit, qua docuit S. Bonum solius hominis, quatenus talis, proprium esse debere: Vita autem voluptuaria homini, ut homo est, non convenit, sed potius ipsi cum brutis est communis: Quod autem nobis cum brutis est commune, summum non potest esse bonum, atque voluptas corporis talis est. Ergo In proprietate proinde s. habuimus, S. Bonum esse stabile, constans ac firmum. & difficiliter mobile, sed voluptate corporis quid unquam inconstantius? quid magis mobilius? quam facile improvisa calamitas & maior insequi potest.

XXVI. Athesis II. Voluptas animi non est S. Bonum. Sed ejus est saltē immediatum effectum, ex boni fruitione necessario proveniens. Unde Philosophus eam pulchritudini assimilat, qua prout optima corporis dispositio non est, sed eam

enquam comes & affectio sequitur: Ita & voluptas non est S. Bonum, sed ejus proximum & immediatum consequens. Porro probatur idem ex proprietate 8. & 12. Ubi dictum erat, S. Bonum esse bonum aliquod honorabile, & propter se expetibile, sed neutrum voluptati convenit. Ergo. Non prius, quia non voluptus, sed honesta actio hominem dignum reddit honore: Nec posterius, animi enim voluptas non expetitur propter se, sed propter beatitudinem, ad eamq. tota dirigitur. Deniq. propter quod non dicimur boni, illud Summum minime potest esse Bonum, at propter voluptatem animi non dicimur boni. Ergo.

XXVII. Conclusio secunda: Summum bonum in honore ponit nequit: Quandoquidem hoc debeat esse proprium, domesticum, difficulter mobile, propter se expetibile, quod satis innotuit ex proprietatibus 4. 5. 3. At neutrum de honore dici possit: Ergo summum non potest esse bonum. Minor membranis taliter constat: 1. Honor non est proprius ei cui inest, quia honor non honorati sed honorantis est. 1. Ethic. 5. 2. Honor non est difficulter mobilis, sed facile mutabilis, & facilimo negotio ab homine quopiam auferitur. 3. Propter se non expetitur, sed propter aliud nimirum virtutis persuasionem & testimonium, honor enim est signum $\tau\eta\varsigma$ evita $\alpha\delta\epsilon\alpha\varsigma$ aliorum erga eum qui virtute possunt. Unde illi qui honores sectantur, eam ob causam id faciunt, ut hac ratione videantur virtute praediti, ostendentes potiorem similitudinem virtutis, quam honorum esse rationem.

XXVIII. Conclusio tertia: Divitiae Summi boni titulus exornari nequeunt: Ratio est, quia: Quod propter se non expetitur, quod quoq. saepenumero cum violentia, iniustitia & aliorum injuria acquiritur, quod deniq. facile mobile, ac hominis insuper minime proprium est, immo quod demum non facit ac denominat possidentem civiliter beatum, illud ipsum titulo S. Boni exornari nequit: At de divitiis antecedens iam est verum, ergo & consequens. Minor suis rationibus constat: 1. Divitiae non

propter se, sed propter aliud, usum nimisrum quem in vita prebent, expetuntur, 2. Sunt preterea divitiae violentae, 1. Quoad acquisitionem, plerumq; enim aliorum injuria parantur, presertim si magna sint, & vita pecuniaria, ut verba sunt Arist. 1. Eth. s. violentia. 2. Quoad exercitium, saepius etenim violentia illis mediantebus exercetur. Unde Philo interrogatus quid essent divitiae, respondit: *Theaurus malorum, calamitatis viaticum; improbutatis suppeditatio.* Anton. Melissā serm. de divitijis. 3. Facile mobiles, diurna enim non sunt & firma, sed facile surripiuntur: quid enim quo sit citius bello, incendijs, furtis, alijsq; modis citius perditur quam divitiae, quas saepissime multo cum labore, cum quis unciatim vix compraserit, eas tamen universas, semel etiam in scorti marsupium effundit, ut inquit *Elianu*s lib. 4. hist. var. 4. Divitiae proprie non sunt hominis, sed bona sunt ab aliis, fortuna scilicet. Qua, ut Ovid. 3. Trist. eleg. 7. canit:

Dat & quodcunq; libet fortuna rapitq;
Irus & est subito qui modò Cræsus erat.

5. Demum quod divitiae non faciant ac denominent possidentes civilitatem heatum, illud clarum fit abinde, quod possit aliquis in magnis divitijis esse miser, quemadmodum de Midā fabulose narrat Philosophus 1. Pol. 9.

XXIX. Conclusio quarta: Summum bonum in Idea boni consistere nequit. Certum est Platonem, communem aliquam omnium bonorum Ideam, alicubi extra Deum existentem efficiisse, atq; proinde reliquorum omnium singularium bonorum essentiam dependere statuisse, huiusq; in contemplatione, s. Bonum collocasse. Sed rectissime idem ab Arist. refutatus est, cum nulla eiusmodi in rerum natura detur Idea, quippe qua cum nec substantia, nec accidens est. Et quod nec substantia, nec accidens est, illud nihil est, sed Idea illa boni neutrum est. Ergo. Non est accidens, quia non est in subiecto, sed separata, ut retut Plato. Nec substantia, quia si daretur, congenerata & cognata.

ta esset suo bono quod hic est accidens, & non substantia. Unde recte concludimus cum philosopho, has ipsas Ideas nihil aliud esse quam Tegetotius a sive monstra prout ille eas nominat. Et si vel ejusmodi communis Idea maximè daretur, quod tamen evincere non potest: Summum tamen Bonum dici non posset. Ratio est: quia hoc homini studio & industria agendo debet acquiri. Ideam autem ejusmodi quis unquam acquirere potest? Denique si in Idea S. Bonum consistere concederetur, tum sequeretur malos quoq; ejusdem posse participes fieri, sed consequens affirmare est absurdum. Ergo & antecedens.

XXX. Conclusio quinta: Virtutis habitus titulum S. boni haud sibi vendicare potest: Licet autem virtus pre-
ciosior auro, solaque post funera vivat, tamen fateri necesse habeb-
mus eam, imperfectius quiddam esse, quam ut isto fastigio collocari
queat, cum fieri possit, ut is, qui virtutem possidet, aut toto vi-
ta sua tempore dormiat, aut nihil quicquam praeclari agat, &
praterea maximis fortune procellis perpetuò angatur, cuius ge-
neris hominem nemo profectò beatum dixerit. Proinde S. Bo-
num est finis ultimus, & sui ipsius gratia tantum expeditur, sed
virtutis habitus non est finis ultimus, hic enim supra se habet a-
ctionem: neq; tantum propter se expeditur: Non enim virtutem
desideramus quia virtus est, sed quia laudabiles parit effectus.
Quamvis autem hec ita se habeant, negari tamen non potest, S.
Bonum collocatum esse in virtute, ut in fundamento, ut recte asse-
rit Piccolomineus grad. 9. c. 14.

XXXI. Atqui ha fuere ponderosiores illa sententia, qua o-
pinativam saltē S. Boni definitionem nobis exhibuerunt, quas
proinde eo nomine præmissis conclusionibus ex ipsis S. Boni pro-
prietatibus, quodammodo, ni fallor, refutavimus. Nunc autem
porro restat, ut juxta nostrum, in hac questione, institutum in ve-
ram & genuinam tandem S. Boni definitionem inquiramus, quā
nobis Arist. ex ipsā rei veritate de promptata hunc in modum ex-
hibet:

*De potentiis & anima
John.*

hibet: Summum bonum est operatio animæ rationalis,
Secundum virtutem optimam & perfectissimam in vita
perfectâ.

XXXII. Definitio hæc in duos conceptus resolubilis est; latiorem ut potè genus, & strictiorem seu differentiam.

XXXIII. Genus in hac definitione est operatio sive actio, Summum namque hominis bonum perfectio est, at res in tantum perfecta est, in quantum est actu, quapropter etiam ultima hominis perfectio nimirum beatitudo, in actione reponenda erit. Sed quoniam hominis actiones ac operationes variae atque diverse sint, quarum quedam cum plantis, & stirpibus ipsi sunt communes, ut vivere & crescere, &c. Quadam autem cum brutis, ut sentire, currere, videre audire &c. Iccircò ut eadem operatio intra suos cancellos & terminos contineatur, additur eam esse anima rationalis, cuius actiones propriae sunt hominis. Nam proprium opus cuiusque rei, tribuitur ei quoad formam suam, at forma hominis est anima rationalis, ergo per hanc proprium suum habebit opus.

XXXIV. Differentia assignatur duplex: 1. Secundum virtutem optimam ac perfectissimam, quam hoc loco indefinite pro quavis virtute perfectissima & absolutissima accipimus, sc. secundum quam homo optimè ac perfectissime operatus fuerit: si autem quæ præterea virtutes sint, illa tamen sola huic spectabit. Denique quoniam optima actio, optimam exigit vitam, rectè superadditur in definitione, 2. In vita perfecta: Quod intelligendum venit determinate, in suo nimirum genere, & ordine civili, ad hanc autem perfectam civilem vitam tria sunt necessaria: 1. Ætatis matura judicium confirmatum, quod in pueris non est, quâ ratione beatitudinis civilis capaces non sunt, sed spes tantum, non autem re beati sunt. 2. Temporis diuinitas, & actionum continuatio, qua usque ad extremum vite terminum durabit. Nam ut una hirundo non facit ver, nec una dies astarem:

rem: Ita etiam una atq; altera actio virtutis, aut unus dies bene transactus, non facit virum beatum: Sed requiritur vita perfecta, hoc est, actione continuata, & tandem terminata ac finita. 3. Perfectio instrumentorum atq; administrorum, qua ad S. Boni existentiam & exornatum sunt necessaria.

At q; sic pro ratione ingenij ea investigavimus, qua ad S. Boni existentiam cognoscendam facere possunt, restaret insuper iam aliquid agendum, de ejusdem essentialibus consequentibus sive proprijs affectionibus & immediatis effectibus, ut & accidentibus communibus concomitantibus; sed juxta illud quod statim in initio diximus, legitimas nempe ob rationes, hisce paucis subsistere cogimur.

Deo Trino & Uni perpetuas ac immortales, pro misericordi, ac clementia sua, in nostris actionibus, assistentia, gratias a gentes, eundem etiam insuper supplice voce rogantes, ut corda nostra ita illuminare ac dirigere velit, ut sic pro Summo hoc civilib[us] inquirendo simus solliciti, ne unquam amittamus eternam.

COROLLARIA.

1. An detur demonstratio? Aff.
2. An deroget dignitati alicujus disciplinæ non habere demonstrationes? Neg.
3. An Physica sit proprie scientia? Aff.
4. An detur materialis causa substantiarum, quam materiam primam nominamus? Aff.
5. An forma substantialis sit principium individuationis substantiarum materialium? Aff.
6. An omnes homines naturali sciendi desiderio ducentur? Aff.
7. An habitus mentis item conceptus reales in intellectu formati, sint entia realia? Aff.
8. An voluntas possit cogi? Disting. inter actus voluntatis & imperatores
9. An ante diluvium vinum in usu fuerit? Aff.
10. An mores sequatur temperamentū corporis? Aff. dist.
11. An vita hominis bonā diatā prolōgari possit? Aff. d.
12. An imperium hominis super hominem sit naturale? Aff.

MORALE

Ex Disputatione

Doctissimi Juvenis,

Dn. MAGNI SVENONIS

WENNÆRI, Ostrogothi, popularis ac amici sui dilecti,

Vls bona civilem comitentur gaudia vitam?
Fide Deo, te ipsum vince, beatus eris.

Dictum à
LAURENTIO FORNELIO,
Poëseos Professore publico.

ALIUD

Virtutis stadium quid sit, quid est ultima finis
In vita, Summo, meta repleta, bono,
Quò mentis vergant humanae jugiter actus
Differis, ac pulchre MAGNE perite probas.
Si precor hinc felix, artes virtutibus auge,
Moribus ingenium perge polire tuum,
Conspicui ad culmen tandem quibus itur honoris,
Et bonus eximia laude beatur homo.

Eidem suo sympathioꝝ & amico dilecto,
de Summo B. civili publicè dissenserit,
lubens faciebat

NICOLAUS PETRI, O-gothi.